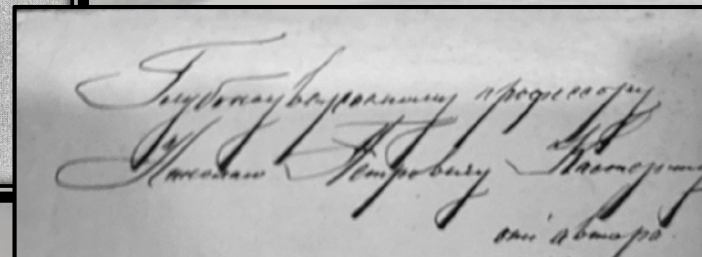

Професор-
зоолог,
ентомолог,
ембріолог
Микола
Георгійович
Лігнау – 150 років
з дня
народження.

S. Elisabeth Holsaer

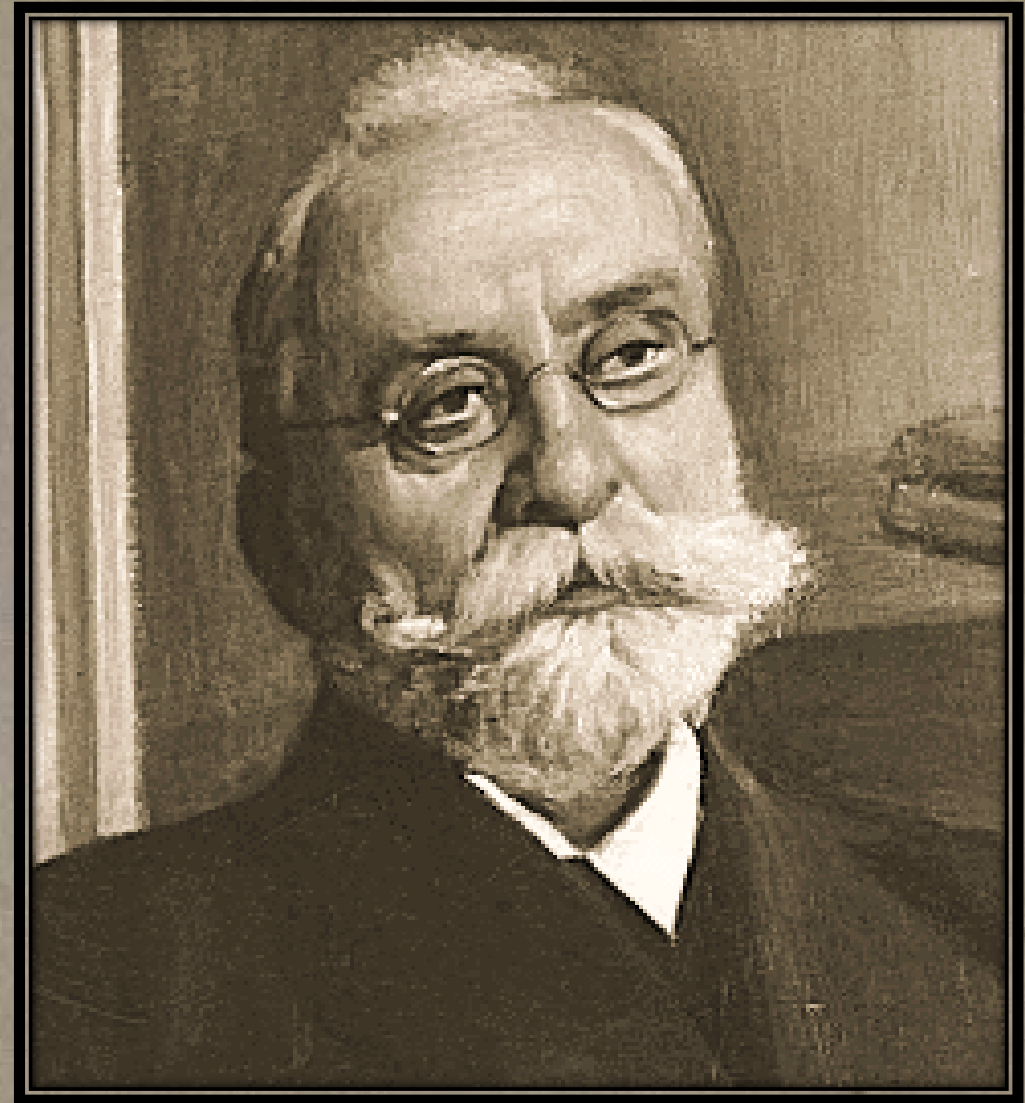

Микола Георгійович Лігнау народився 1873 р. в Ялті. Закінчив Ялтинську прогімназію та Рішельєвську гімназію в Одесі в 1892 р.

Поступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Одеського університету.

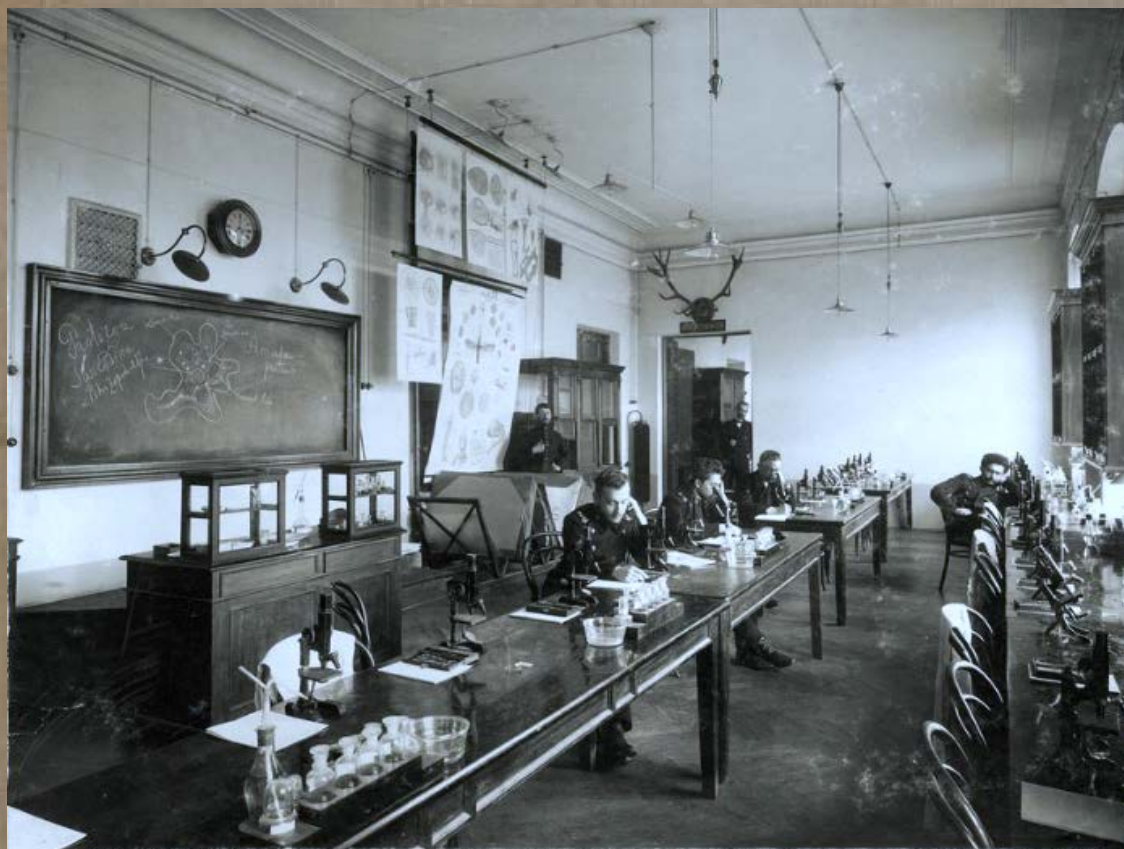

Після перерви за станом здоров'я продовжив навчання вже на природничому відділенні з 1894 р. Закінчив університет у 1898 р. з дипломом першого ступеня та відразу став асистентом професора П. М. Бучинського.

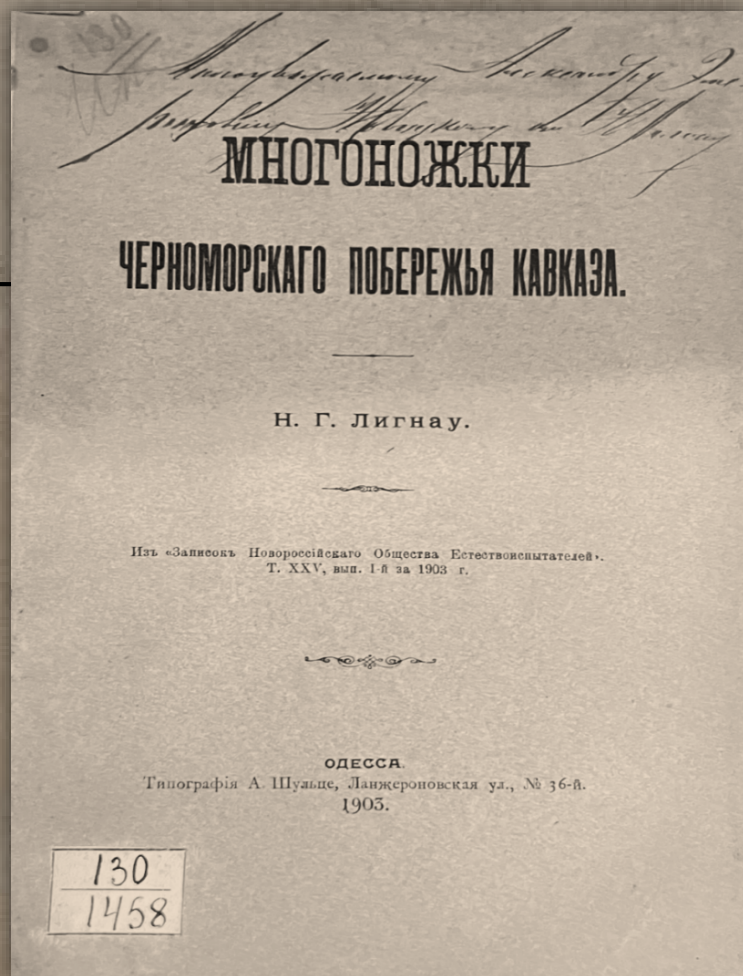
БУЧИНСЬКИЙ Петро Миколайович Професор,
природодослідник

Ще студентом старших курсів М. Г. Лігнау допомагав П. М. Бучинському на практичних заняттях та став хранителем зоологічного кабінету й музею.

Лигнау Н. Г. Многоножки Черноморского побережья
Кавказа / Н. Г. Лигнау. - Одесса : тип. А. Шульце,
1903. - 67 с.

Шифр: 130/1458

КЪ ВОПРОСУ
О РЕГЕНЕРАЦИИ
У КОЛЬЧАТЫХЪ ЧЕРВЕЙ.

Н. Г. Лигнау.

Изъ «Записокъ Новорос. Общ. Естествоиспытателей» Т. XXVII.

ОДЕССА,

Типо-литографія А. Шульце, Ланжероновская улица, № 30.
1904

Лигнау Н. Г. К вопросу о регенерации у кольчатых червей
/ Н. Г. Лигнау. - Одесса : тип. А. Шульце, 1904. - 40 с.

Шифр: 6/35816

Къ вопросу о регенерации у кольчатыхъ червей.

Н. Г. Лигнау.

ur Frage über die Regenerationserscheinungen bei den
Anneliden.

Von N. Lignau.

Mit 2 Tafeln.

Вопросъ о регенерации, болѣе полуторасти лѣтъ существую-
и разрабатываемый въ наукѣ, продолжаетъ привлекать къ
вниманію изслѣдователей. Несмотря на множество работъ,
ащественныхъ разнымъ сторонамъ его, этотъ вопросъ во многихъ
пеніяхъ еще стоитъ передъ нами неразрѣшимой загадкой, а
у дѣтъ имѣеть длинную и довольно сложную исторію раз-

Въ разное время здѣсь появлялись различныя точки зрѣнія,
которыхъ каждая надѣялась дать окончательное разрѣшеніе
икавшихъ проблеммъ, но точки зрѣнія смѣнялись одна другою,
то старыхъ проблеммъ возникали новыя, и развитіе вопроса
выгалось все дальше.

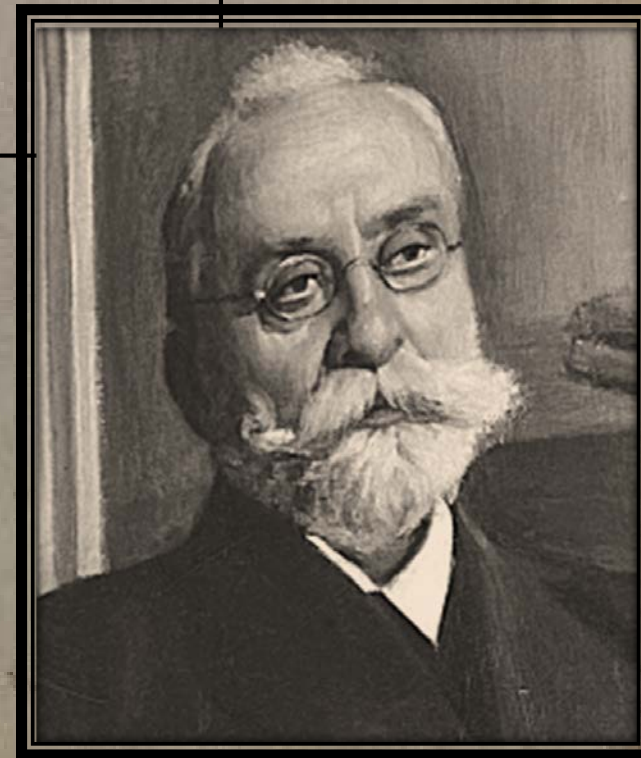
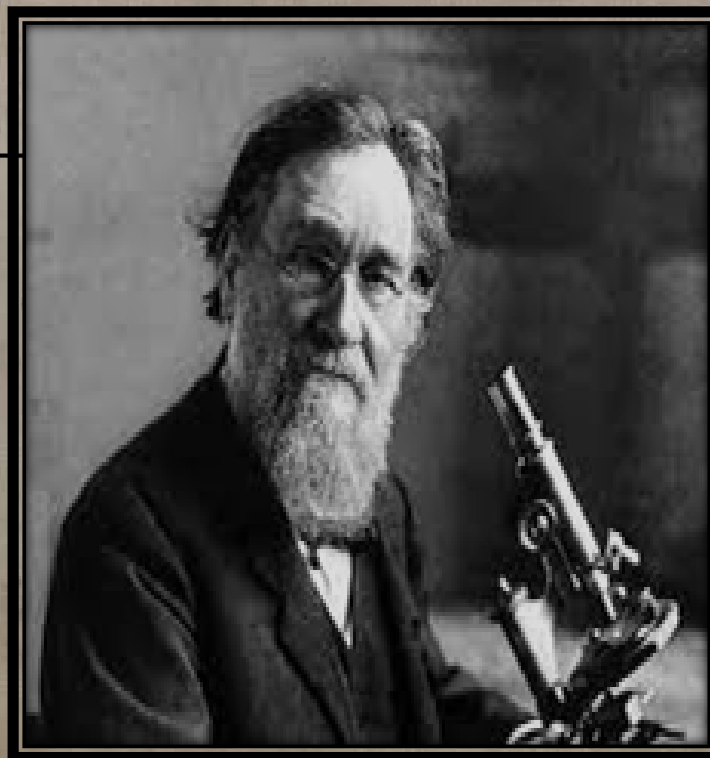
Въ послѣдніе годы здѣсь замѣчается значительное усиленіе
ты, причемъ сразу же замѣтны два самостоятельныхъ на-
денія. Въ то время какъ одна группа изслѣдователей, какъ
ган, Loeb, Peebles и др., занята чисто экспериментальной
и. Нов. Общ. Естеств. т. XXVII.

Традиції дослідницької роботи, створені основоположниками порівняльної ембріології О. О. Ковалевським та І. І. Мечниковим і продовжені П. М. Бучинським, підкорили своїм впливом і М. Г. Лігнау.

О. О. Ковалевський

І. І. Мечников

П. М. Бучинський

130
130
ИСТОРИЯ ЭМБРИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

POLYDESMUS ABCHASIUS ATTEMS.

Къ морфологии diplopoda.

Съ 5 таблицами и 7 рисунками въ текстъ.

Н. Г. Лигнау.

Die Embryonalentwicklung
des Polydesmus abchasius Attems.

Ein Beitrag zur Morphologie der Diplopoden.

Mit 5 Tafeln und 7 Textfiguren.

von

N. Lignau.

ОДЕССА
1911.

Оглавление.

	Стр.
Введение.	
Бiологическія наблюденія	1
Техника исследования	9
Историческій обзоръ	15
I. Строение яйца; процессъ дробленія; образование желточныхъ агiтoкъ.	
А. Личныя наблюденія	22
В. Обзоръ литературы	32
С. Заключение	38
II. Зародышевое пятно; образование мезобласти.	
А. Личныя наблюденія	43
В. Обзоръ литературы и заключительныя соображенія	50
III. Зародышевыя листы. Возникновеніе кишечника.	
А. Личныя наблюденія	61
В. Обзоръ литературы и заключение	67
IV. Развитие внешней формы зародыша. Вопросъ о гомологіи сегментовъ гiла.	
А. Личныя наблюденія	87
В. Обзоръ литературы и заключение	103
V. Развитие мезодерма. Образование жтровыхъ гiла.	
А. Личныя наблюденія	114
В. Обзоръ литературы	122
VI. Органы зктодермального происхожденія.	
А. Нервная система.	
1. Личныя наблюденія	135
2. Обзоръ литературы	144
3. Заключение	149

Він вирішив продовжити розпочаті І. І. Мечниковим роботи з ембріології та у 1911 році блискуче захистив магістерську дисертацію та отримав звання магістра зоології.

Лигнау Н. Г. История эмбрионального развития *Polydesmus abchasius attems*. К морфологии diplopoda / Н. Г. Лигнау. - Одесса, 1911. - 249 с.

Шифр: 130/1698

Ще до захисту дисертації за результатами пробних лекцій був призначений на посаду приват-доцента та викладав зоологію на Вищих жіночих курсах, де створив чудовий зоологічний кабінет.

Фото з інтернету

Експозиція ссавців зоологічного музею в корпусі університету по вул. Дворянській, 2. 1940 р.

Зоологічний музей

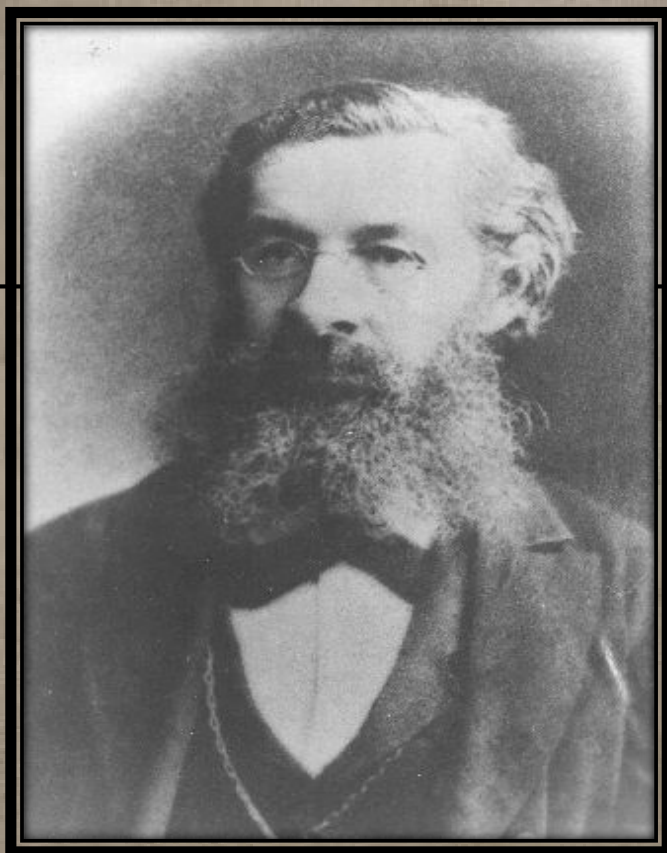
Експозиція безхребетних тварин зоологічного музею в корпусі університету по вул. Дворянській, 2. 1940 р.

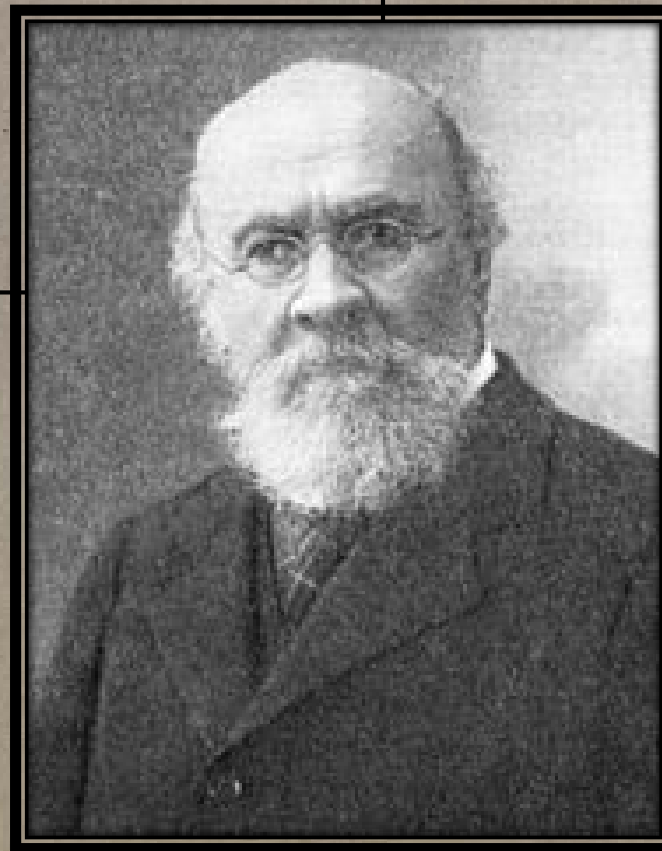
Експозиція птахів зоологічного музею в корпусі університету по вул. Дворянській, 2. 1940 р.

Займаючись музейною роботою, Лігнау отримав можливість на практиці опанувати класичні методи, які переймав у багаторічного консерватора зоо-музею І. М. Відгальма, а також передовими прогресивними досягненнями як вітчизняних, наприклад, академіка В. В. Заленського, так і зарубіжних дослідників, наприклад, В. Фріча з Праги з музеєзнавству.

І. М. Відгальм

В. В. Заленский

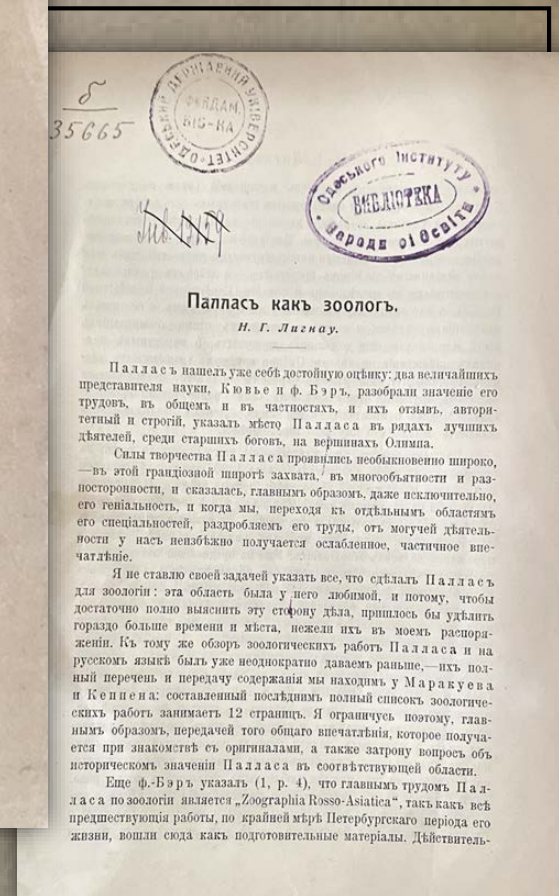
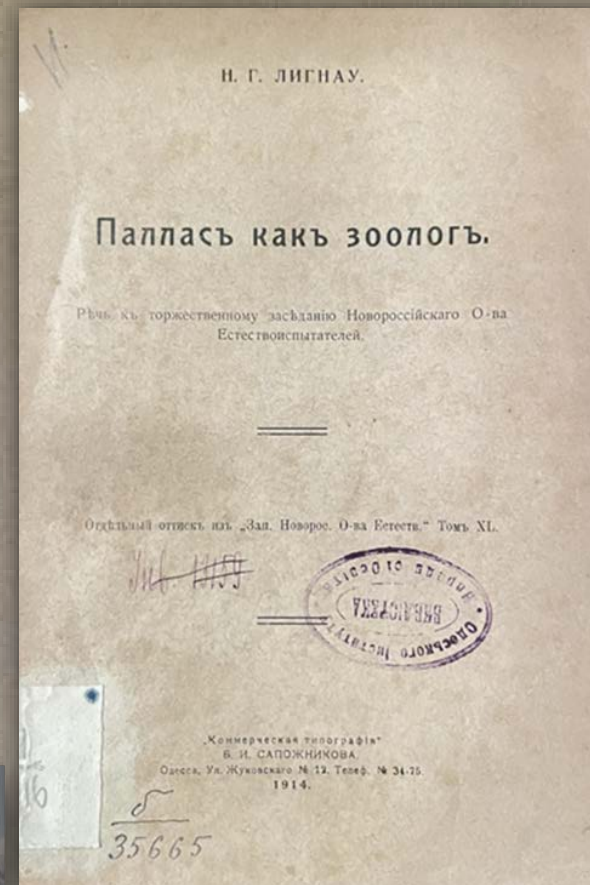

Багато років Н. Г. Лігнау був активним членом Новоросійського товариства дослідників природи. Працюючи в ІНУ, він прагнув залучати до наукової та громадської діяльності своїх студентів. Наприклад, у сучасній експозиції зоо-музею університету Одеси зберігся скелетний препарат морської свині, який студентам допомогли виготовити Н.Г. Лігнау та Д. К. Третьяков.

Фото з інтернету

У 1913 році був затверджений на посаду приват-доцента кафедри зоології. Багато подорожував з науковими цілями: на Кавказ, до Криму, а також стажувався за кордоном в Берліні, Фрейбургу, Монако, Лейпцигу та відвідав зоологічну станцію Вілла-Франке на Лазурном березі Франції. Читав багато публічних лекцій – для народних вчителів, сестер милосердя, для членів Товариства природознавців.

Лигнау Н. Г. Паллас как зоолог / Н. Г. Лигнау. – Одесса : тип. В. И. Сапожникова, 1914. – 16 с.

Шифр: 6/35665

Реставрація восковихъ моделей.

Къ числу лучшихъ объектовъ школьныхъ естественно историческихъ музеевъ, по справедливости, надо отнести модели. Въ ихъ числѣ восковыя модели, пожалуй, являются наиболее цѣнными, такъ какъ изъ этого материала удаются самыя сложныя и тонкія выдѣлки. Анатомическія модели, напр., головы, со всей сложностью иннервации, многократныя зображенія всѣхъ самыхъ разнообразныхъ группъ, — все это обыкновенные предметы музейныхъ собраний въ зоологическихъ и анатомическихъ кабинетахъ. Нужно отдать должное, выдѣлка дѣлѣ достигаетъ большой вышестности, сложности и художественности въ извѣстную область, и многія вещи представляютъ собой настоящія шедевры, которые производятъ въ восхищеніе натуралиста своей реальностью, — вѣрной передачей вида живого тѣла или органа.

Свойство материала въ этомъ случаѣ играетъ главную роль. Пластичность воска и сила сдѣлания этой массы обеспечиваютъ выдѣлку, а полупрозрачность придаетъ ему какъ разъ рѣдкое сходство съ живыми частями животнаго тѣла. Благодаря этимъ исключительнымъ качествамъ, воскъ даетъ лучшія вещи, и этому надо объяснить, что одна изъ модельныхъ мастерскихъ, — Фридриха Низера въ Фрейбургѣ (въ Баденскомъ герцогствѣ) специализировалась только на этомъ материалѣ. Какъ извѣстно, одно свойство какъ бы обесцвѣчиваетъ эти прекрасныя выдѣлки, — ихъ долговѣстность; старыя восковыя модели достаточно иногда опираются на себя, какъ же она раскололась на куски. Именно, старыя модели, отъ хрупкости которыхъ, времяемъ, съ вероятностью, совершается

Реставраціонная модель курчавого человека.
Имѣетъ несомненныя вѣсто въ вѣкъ старца, поэтому для него и употребленъ воскъ.
(Собрание Лигнау на Лигнау).

10

У 1917 р. М. Г. Лигнау став штатным доцентом Одесского университета, а з утвореннямъ науководослідної кафедри біології став завідувачем секції зоології.

Одесса. Новое здание Ришельевского лицея.

Прин.-доц. Н. Г. ЛИГНАУ.

РЕСТАВРАЦИЯ ВОСКОВЫХЪ МОДЕЛЕЙ.

Третья мастерская
Учебнаго Ризельскаго
Лицея въ Одессѣ
1916.

152

171

Лигнау Н. Г. Реставрация восковыхъ моделей / Н. Г. Лигнау.
— Бендери, 1916. — 12 с.

Шифр: 15г/171

В 1920 – 1930 рр. викладав в Одеському інституті народної освіти, з 1921 р. обіймаючи посаду професора.

За сумісництвом працював в Одеському сільськогосподарському інституті, в Одеському хіміко-фармацевтичному інституті, у санітарному відділі курортного управління, комітеті охорони водоймищ та ін. Згодом завідував біологічною лабораторією Українського інституту експериментальної офтальмології.

Роботи написані М. Г. Лигнау

Лигнау Н. Г. Vieefiissler aus Abchasion / Н. Г. Лигнау // Еженедельник Зоол. Музея АН. – 1914. – Т. 19, вып. 3. – С. 349-401.

Лигнау Н. Г. Новые педставители рода Poluxepus / Н. Г. Лигнау // Журн. Н.-и. кафедр в Одессе. – 1924. – Т. 1, вып. 10/11. – С. 199.

Шифр: 41/12

Лигнау Н. Г. Процесс обрастания в море / Н. Г. Лигнау // Рус. Гидробиол. Журн. – 1924. – Т. 3, вып. 11/12.

Шифр: 132/5

Лигнау Н. Г. Новые принципы изучения фауны / Н. Г. Лигнау // Вісн. Одес. Комісії краєзнавства. – 1925. – Т. 4, вып. 2/3. – С. 11-17.

Шифр: ФЕЛЬДМАН/869

Лигнау Н. Г. Фаунистические исследования на Украине / Н. Г. Лигнау // ЗНОЕ. – 1928. – С. 387-419.

Шифр: 41/22

Читаючи курси порівняльної анатомії, анатомії людини та різні спеціальні предмети, багато сил і енергії він віддавав також становленню та розвитку зоологічного музею рідного університету.

Це виражалося у поповненні його наукових колекцій різноманітними матеріалами.

Здобута в експедиції північним Причорномор'ям Сколопендра Scolopendra Cingulata, поширена у південній Європі та Азії (мокрый препарат)

Виноградний равлик Linne Naturh Insitut Berlin, Invalidenstr. 105 (мокрый препарат)

Привіз із закордонних відряджень

Cladocera. Wasserfloh
(Daphnia, зліпок)

Muschelkrebs (Cypris,
зліпок)

Зліпки моделей зберігаються і нині на кафедрі зоології)

Як зоолога Н. Г. Лигнау характеризують численні роботи про багатоніжку. Він все своє життя присвятив невтомним дослідженням цієї систематичної групи безхребетних тварин.

*Лигнау Н. Г. Многоножки Черноморского побережья Кавказа / Н. Г. Лигнау //ЗНОЕ. - 1903. - Т. 25, вып. 1. - С. 1-44.
Шифр: 41/21*

*Лигнау Н. Г. Многоножки Крыма / Н. Г. Лигнау //ЗНОЕ. 1905. - Т. 28. - С. 197-199.
Шифр: 41/21*

Лигнау Н. Г. К фауне многоножек Кавказа / Н. Г. Лигнау //Еженедельник Зоол. Музея АН. - 1907. - Т. 12. - С. 195-423.

У стінах рідного йому зоологічного музею Одеського університету професор Лигнау продовжував плідно працювати за сумісництвом. У 1937 р. виконував доручення музею зоології з визначення великого обсягу матеріалу багатоніжок з районів Далекого Сходу, а 1938 р. займався систематизацією колекції багатоніжок зоологічного музею АН України.

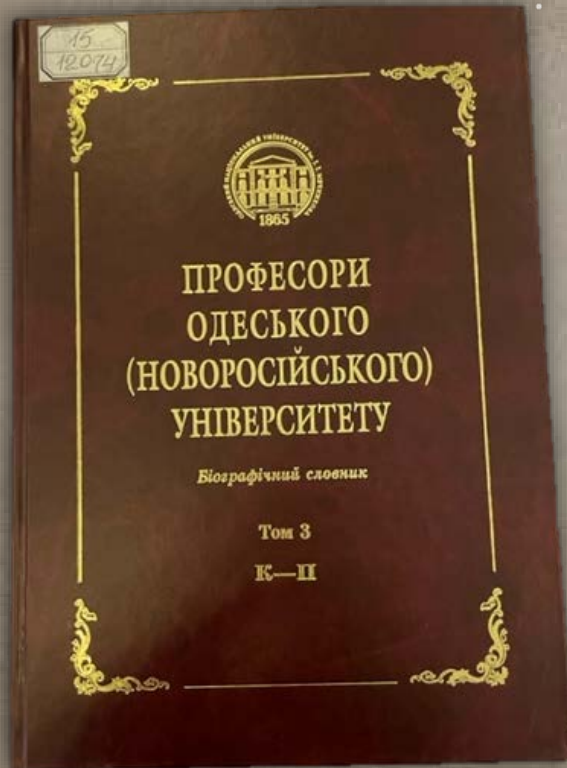
З цього ж періоду та до кінця життя професор працював завідувачем експериментально-біологічної лабораторії при НДІ Очних хвороб, куди його особисто запросив академік В. П. Філатов.

Микола Георгійович Лігнау помер 5 квітня 1940р. в Одесі. У спадщині М. Г. Лігнау 45 надрукованих статей. У пам'яті його колег-зоологів професор Н. Г. Лігнау залишається яскравою особистістю, який все життя був безмежно відданий науці. Справи служіння якій були віддані всі сили його світлої душі, присвячені всі чисті починання та життєві принципи.

Про М. Г. Лігнау

Богачик Т. А. Жизнь и деятельность профессора-зоолога Николая Георгиевича Лигнау (к 65-летию со дня смерти) / Т. А. Богачик, В. А. Дьяков, Л. В. Рясиков // Современные проблемы зоологии и экологии : материалы Междунар. конф., посвящ. 140-летию ОНУ им. И.И. Мечникова, каф. зоологии ОНУ, Зоологического музея ОНУ и 120 годовщине со дня рождения Заслуженного деятеля науки УССР, проф. И.И. Пузанова (Одеса, 22-25 апр. 2005 г.). - Одесса : феникс, 2005. - С. 345-348.

Третьяков Д. К. Памяти Н. Г. Лигнау / Н. Г. Лигнау // Природа. - 1940. - вып. 11. - С. 111-113.

Шифр: 125/1267.

Дьяков В. А. Лігнау Микола Георгійович / В. А. Дьяков, І. В. Шепельська // Професори Одеського (Новоросійського) університету : біогр. слов. : у 4 т. / ОНУ ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка. - Вид. друге, допов. - Одеса : Астропринт, 2005. - Т. 3 : К-П. - С. 254-257.

Шифр: 15/12074